

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5. ОБЛІК ЗА НП(С)БО 10

Тема 5. Облік дебіторської заборгованості за НП(С)БО 10

5.1 Загальні положення НП(С)БО 10. Визнання та оцінка дебіторської заборгованості

5.2 Резерв сумнівних боргів щодо дебіторської заборгованості: сутність та порядок визначення

Мета: формувати систему наукових знань, практичних вмінь і навичок з обліку дебіторської заборгованості за НП(С)БО 10

Основні терміни і поняття: дебіторська заборгованість, дебітори, довгострокова дебіторська заборгованість, поточна дебіторська заборгованість, сумнівний борг, безнадійна дебіторська заборгованість, чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості, резерв сумнівних боргів

5.1 Загальні положення НП(С)БО 10. Визнання та оцінка дебіторської заборгованості

НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності.

Основні терміни, що використовуються в національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку, містяться в таблиці 5.1.

Таблиця 5.1 – Основні терміни, що наведені в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»

Термін	Трактування
1	2
дебіторська заборгованість	сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату
дебітори	юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів
довгострокова дебіторська заборгованість	сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу

Продовження таблиці 5.1

1	2
поточна дебіторська заборгованість	сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу
безнадійна дебіторська заборгованість	поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності
сумнівний борг	поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником
чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості	сума поточної дебіторської заборгованості за вирахуванням резерву сумнівних боргів

Дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена її сума.

Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг та *оцінюється за первісною вартістю*. У разі відстрочення платежу за продукцію, товари, роботи, послуги з утворенням від цього різниці між справедливою вартістю дебіторської заборгованості та номінальною сумою грошових коштів та/ або їх еквівалентів, що підлягають отриманню за продукцію, товари, роботи, послуги, така різниця визнається дебіторською заборгованістю за нарахованими доходами (процентами) у періоді її нарахування.

Поточна дебіторська заборгованість, яка є фінансовим активом (крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), *включається до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю*. Для визначення чистої реалізаційної вартості на дату балансу обчислюється величина резерву сумнівних боргів.

Виключення безнадійної дебіторської заборгованості з активів здійснюється з одночасним зменшенням величини резерву сумнівних боргів. У разі недостатності суми нарахованого резерву сумнівних боргів безнадійна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги списується з активів на інші операційні витрати. Сума відшкодування раніше списаної безнадійної дебіторської заборгованості включається до складу інших операційних доходів.

Поточна дебіторська заборгованість, щодо якої створення резерву сумнівних боргів не передбачено, у разі визнання її безнадійною списується з балансу з відображенням у складі інших операційних витрат. Частина довгострокової дебіторської заборгованості, яка підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу, відображається на ту саму дату в складі поточної дебіторської заборгованості.

Довгострокова дебіторська заборгованість відображається в балансі за її теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від виду заборгованості та умов її погашення.

Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом включає заборгованість фінансових і податкових органів, а також авансові платежі, переплату за податками і зборами, іншими платежами до бюджету та відображається в балансі із виділенням заборгованості з податку на прибуток.

5.2 Резерв сумнівних боргів щодо дебіторської заборгованості: сутність та порядок визначення

Резерв сумнівних боргів – це резерв, який створюється з метою покриття у майбутньому безнадійної дебіторської заборгованості.

Згідно з п. 8 НП(С)БО 10, величина резерву сумнівних боргів визначається за одним із методів:

- застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості;
- застосування коефіцієнта сумнівності.

За *методом застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості* величина резерву визначається на підставі аналізу платоспроможності окремих дебіторів.

За *методом застосування коефіцієнта сумнівності* величина резерву розраховується множенням суми залишку дебіторської заборгованості на початок періоду на коефіцієнт сумнівності.

Коефіцієнт сумнівності може розраховуватися такими способами:

- ✓ визначення питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході;
- ✓ класифікації дебіторської заборгованості за строками непогашення;
- ✓ визначення середньої питомої ваги списаної протягом періоду дебіторської заборгованості у сумі дебіторської заборгованості на початок відповідного періоду за попередні 3-5 років.

Визначена на основі класифікації дебіторської заборгованості величина сумнівних боргів на дату балансу становить *залишок резерву сумнівних боргів* на ту саму дату.

Залишок резерву сумнівних боргів на дату балансу не може бути більшим, ніж сума дебіторської заборгованості на ту саму дату.

Класифікація дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги здійснюється групуванням дебіторської заборгованості за строками її непогашення із встановленням коефіцієнта сумнівності для кожної групи. Коефіцієнт сумнівності встановлюється підприємством, виходячи з фактичної суми безнадійної дебіторської заборгованості за попередні звітні періоди. Коефіцієнт сумнівності, як правило, зростає зі збільшенням строків непогашення дебіторської заборгованості. Величина резерву сумнівних боргів визначається як сума добутків поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги відповідної групи та коефіцієнта сумнівності відповідної групи.

Нарахування суми резерву сумнівних боргів за звітний період відображається у звіті про фінансові результати у складі інших операційних витрат.

Контрольні питання

1. Що таке дебіторська заборгованість та хто такі дебітори?
2. Які основні види дебіторської заборгованості Вам відомі?
3. В чому різниця між безнадійною дебіторською заборгованістю та сумнівним боргом?
4. Які умови визнання дебіторської заборгованості активом підприємства?
5. Який порядок оцінки дебіторської заборгованості на момент виникнення та на дату балансу?
6. Що представляє собою резерв сумнівних боргів? Які існують методи визначення резерву сумнівних боргів?
7. Опишіть порядок визначення резерву сумнівних боргів методом застосування коефіцієнта сумнівності.